

РЕЦЕНЗИЯ

от

Явор Светозаров Конов, д-р, д.н., професор,
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
Департамент Музика, НБУ

на дисертацията на
Магистър САБИНА ТОДОРОВА ЙОРДАНОВА
на тема

„СТИЛОВИ ОСОБЕНОСТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА
БАРОКОВИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЗА ФАГОТ С ИСТОРИЧЕСКИ И
СЪВРЕМЕНЕН ИНСТРУМЕНТ“

Научен ръководител: проф. д-р Сава Димитров

За придобиване на образователната и научна степен „Доктор“
в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Художествено-творческа докторантура

НМА „Проф. Панчо Владигеров“
Инструментален факултет,
Катедра „Духови и ударни инструменти“,

София, 2022

Биографични данни за докторантката

Според предоставената ми автобиография на докторантката, родена е през 1985 в София. През 2003 завършва НМУ „Любомир Пипков“ със специалност фагот (при Петър Коцев), преди това учи пиано. В периода 2003-2004 учи в Hochschule für Musik und Tanz (Кьолн, Германия) при проф. Георг Ключ, в 2004-2008 – в Hochschule für Musik „Franz Liszt“ (Ваймар, Германия) при проф. Франк Форст, където придобива образователно-квалификационна степен „Магистър“. В 2008-2010 учи исторически инструменти (дулциан – в паралели и с шалмая, бароков фагот, класически фагот) в Hochschule für Musik und darstellende Kunst (Франкфурт на Майн, Германия) при Кристиан Бойзе. В 2010-2011 – в Eesti muusikaja teatriakadeemia (Талин, Естония), където придобива втора образователно-квалификационна степен „Магистър“ с diploma cum laude. В 2019 учи бароков фагот в Universität der Künste (Берлин, Германия), където придобива трета образователно-квалификационна степен „Магистър“. От 2019 е редовен докторант в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ в София. През 2020 учи по европейска програма Erasmus+ във Folkwang Universität der Künste (Есен, Германия) при проф. Малте Рефард.

Майсторски класове: 2004 и 2005 – контрафагот, при Станислав Риа (Deutsche Oper Berlin), 2004 – в 45-тото издание на Ваймарски майсторски класове при проф. Клаус Тунеман, 2018 – майсторски клас за исторически информирана интерпретация при Кристиан Бойзе, 2021 – майсторски клас за исторически информирана интерпретация при Ерик Босграаф.

Оркестров опит: от 2002 – в Нов Симфоничен Оркестър, България; 2005-2013 – в Philharmonie der Nationen, Германия; 2007-2008 – в Jenaer Philharmonie, Германия; 2007-2010 – 1-ви фагот в Heidelberger Sinfoniker, Германия; 2009 – 2-ри фагот в Akademie für Alte Musik Berlin, Германия; 2011 – в Baltic Youth Philharmonic, Естония; 2011 – 2-ри фагот в Malaysian

Philharmonic Orchestra в Куала Лумпур; 2012-2015 – 2-ри фагот и контрафагот в Национален филхармоничен оркестър към Софийска филхармония, България; 2015-2016 - 1-ви фагот в Симфоничен оркестър към Националния форум за музика във Вроцлав, Полша; 2016-2018 – 2-ри фагот и контрафагот в Естонски национален симфоничен оркестър, Естония; от 2017 – 1-ви фагот в Sofia Symphonics, България/Германия; от 2019 – 1-ви фагот във Westfälische Kammerphilharmonie, Германия; 2020-2022 – 1-ви фагот в Симфониета „София”, България. Редица награди у нас. Участия в 5 компактдиска (издадени в чужбина). Рецитали и участия в концерти като солист и ансамблист. От 2022 преподава фагот в НМУ „Л. Пипков“ и оркестрови трудности и сола ва НМА „Проф. П. Владигеров“.

Оставих умишлено цялата тази информация, за да е видно колко добре и богато подготвен европейски специалист по фагот (дулциан, бароков, класически и романтичен фагот, и конкретно в барока стилистичните характеристики на: stylus phantasticus, италианските, френските, тези на галантния стил) – свирене, познания по история, еволюция, теория... – е докторантката Сабина Йорданова. Че и в солова музика, и в камерна, и като оркестрант – в чужбина и у нас.

Намерих в интернет хубаво интервю със Сабина Йорданова (<https://bgma.bg/sabina-yordanova-bassoon/> – от него научих много повече за докторантката, отколкото от автобиографиите ѝ в „пакета документи“ по докторантурата). Изгледах и изслушах и интегрираните в него нейни записи, и други, които открих – нали е изпълнителска докторантура (<https://youtu.be/hNPHM1JNTKw>, <https://youtu.be/EM1nYf89SDs>, <https://youtu.be/kxiqQMSF05E>, <https://youtu.be/IICfDiOFGZw>, <https://youtu.be/-JVLWujPF98>): запознах се с еволюцията ѝ на фэготистка, с разбиранията ѝ по темата, слушах я (макар и в не съвсем скорошни записи): майсторка!

Дисертацията на Сабина Йорданова (коментирам по предоставения ми pdf) е разположена на 140 страници, близки по обем до БДС.

Структурирана е във: Въведение, Глава I: Исторически инструменти – от дулциана до бароковия фагот (1. Дулциан, 2. Преходни форми в развитието на инструмента, 3. Бароков фагот), Глава II. От *stylus phantasticus* до *style gallant* (1. *Stylus phantasticus* – фантастичният стил през периода на ранния Барок, 2. Възходът на соловия инструментален концерт в Италия, 3. Музикалните стилове в края на бароковата епоха, 3.1 Регионални и смесени стилове, 3.2 *Style galant* – галантен стил), Глава III (в която са представени и коментирани 1. Джовани Антонио Бертоли – *Sonata Settima* за фагот и басо континуо (от сборника *Compositioni musicali*, 1645), 2. Антонио Вивалди – концерт за фагот, струнни и басо континуо в сол мажор, RV 493, и Георг Филип Телеман – Соната за фагот и басо континуо във фа минор, TWV 41:f1 (из *Der getreue Music-Meister*, 1728–29), Заключение, Приноси, Библиография. (Състои се от 34 библиографски описани, от които 2 на български език и останалите – на английски, италиански, френски, немски, латински – не съм проверявал дали всичките те са ползвани/посочвани в текста на дисертацията, съмнявам се. Като имам предвид заявеното от докторантката, вж. <https://bgma.bg/sabina-yordanova-bassoon/>, че знае английски, немски и естонски, остава под въпрос как е ползвала книгите на латински, италиански и френски. С което стигам за пореден път до извода за безсмислието на преводаческата – ми, в случая също така – работа: посочен е „Речникът по музика“ на Себастиан дьо Бросар, като описание на френското издание, но не и моят превод на български, има го и в библиотеката на НМА... Това е положението – отбелязвам факта почти безпристрастно, именно поредно_констативно; всеки случай дадените в дисертацията преводни части на текстове от Речника на Бросар не са преписани от моя превод, факт). Всичко това до стр. 90 вкл. в дисертацията. Следват: Публикации във връзка с

дисертацията, Концертни изпълнения и документални записи, Приложение партитури на разглежданите произведения. Включва множество изображения и, както стана вече дума, нотни примери. Апропо, на кирилица Schütz бих транслитерирал (ако ще и фонетично) като Шюц, а не като ШюТц (главната буква Т моя, Я.К.).

Авторефератът е в обем от 55 страници представя пълноценно дисертацията.

Смятам, че докторантката отговаря на наукометричните изисквания. Приемам **авторството** ѝ на дисертационната ѝ разработка, както и **безспорното ѝ изпълнителство** по нея.

Запознах се изцяло и с дисертацията, и с автореферата към нея. Едни полезни четива не само за интересуващите се от история и еволюция на фагота и репертоара за него и интерпретациите, но и изобщо по музика и барок, теория (зараждания на творби, развитие на форми, респ. термини и смесвания техни и вътрешни противоречия, напр. „късен барок“ и „галантна епоха“, „нация“ и пр., и практики – солово, ансамблови, оркестрови...), и не само от бароковото време.

Един специалист (Сабина Йорданова) – изпълнител и теоретик и историк – който, ако бе нидерландкаТА Сабина и ТАМ, би могла да е след защитата на дисертацията си асистентска заплата от порядъка на 13-14 000 лева (нека вземат 40% данъци, нека! – ама и каква държава получават в резултат!, а и добра сума остава, при редица цени на храни и не само на храни, по-ниски от тези в България). Но никой не си избира нито кога да се роди, нито от кои родители, нито в коя родина (не си избираме и децата, честно казано...). Но да речем, че се отклонявам от темата и типичната структура на становище по дисертация...

Интересувам се от бароковата музика от десетилетия, свирил съм и свиря така – солово, в камерни ансамбли, с камерни и симфонични оркестри. Съответно, интересуват ме въпросите, свързани с търсене и

постигане на „автентична“ интерпретация, старите инструменти като технически и акустически възможности и изпълнителски подходи (т.н. HIP: Historically Informed Performance – исторически осведомено изпълнителство), писал съм текстове по темата, говорел съм публично и в преподаване (ergo, свързан съм с въпроса за т.н. исторически осведомена публика, респ. HAL: Historically Aware Listener). Радва ме тази дисертация със своето обстойно изложение на историята и еволюцията на фагота, на репертоара (с анализи на творби, представени от докторантката), на изпълнителските подходи и практики – вкупом неща малко застъпвани у нас (ergo трудът е напълно актуален). Знаех от афиши и анонси в интернет, както и от колеги специалисти в старата музика, някои от които и свирили с докторантката – че е много добра изпълнителка, чух и видях това и в посочените по-горе видеозаписи.

Една прекрасна дисертация ОБРАЗОВАТЕЛНО-НАУЧНА, че и ИЗПЪЛНИТЕЛСКА – дисертацията на Сабина Йорданова. (Например не знаех, че А. Вивалди имал... 39 концерта за фагот и оркестър, ако и 2 от тях да били непълни... И че „след цигулката, на която композиторият посвещава около 230 концерта, фаготът е инструментът, за който Вивалди е написал най-много концерти“, цит. из бележка под черта № 63 на стр. 57 от дисертацията. Не знаех и сууума ти още неща..., естествено. Но мога да отбележа, че терминът *bebung*, освен при фагота, се ползва и при клавихорда, за своеобразно „вибрато“, чрез клавиша/тангента върху струната..., ето една демонстрация. И още една, фантастична: Ф. Гулда свири своята „една и съща пиеса“ и на клавихорд, 1981, и на пиано, 1990 – по съответния различен начин, то и според спецификата на инструмента: коя тогава е автентичната интерпретация? Ами и двете, смятам, са автентични всяка за себе си: <https://youtu.be/1JbXJI0Uu8I>, <https://youtu.be/GGAdWkjStlQ>). Дисертация (т.е. монография) съобразно световни стандарти и по отношение на това, че има цели бележки под

черта, оставени на оригиналния за източника им език – английски, напр. заб. №№ 3, 19, 20, 21 под черта в дисертацията, италиански, *ibid.* бел. 59 под черта...: който знае тези езици, четете ги и ги разбира, който не – не, да е учил. Точно така! (Или да се ориентира чрез Гугъл-преводач... ☺)

Поздравления и за научния ръководител на докторантката – проф. д-р Сава Димитров.

Един **въпрос към докторантката**: откъде идва името „Grande Écrite“ към съответните ансамбли към „Гранд Екюри“? ;)

Приемам като цяло изложенията от докторантката нейни **приноси** в дисертационната ѝ разработка, както и произтичащите от нея **ползите** – **музикологични и практико-приложни**. Нека отбележа „за протокола“, че дисертацията има прекрасни „обект на изследването“ (трите барокови творби за барок, вж. по-горе в съдържанието), „предмет“ (стилистични и интерпретационни особености), респ. цели, задачи, методи (представяне на барокови принципи на интерпретация, практическото им приложение при свирене на предшественици на съвременния фагот и на него, като се посочат произтичащите от това разлики в прозвучаването на творбите, и пр., използваните в изследването методи са исторически, хронологичен, описателен, аналитичен и практически). Представени са и виждания на чужди музиколози по тези теми, в паралел със собствените на докторантката възгледи.

Във връзка с дисертацията си Сабина Йорданова има **4 публикации** (от 2020-22 г.), с които е **направила достойние** на професионалната общност разработката си.

Участията ѝ в концерти (различни по състав, с бароков или съвременен фаготи) са 13 (2019-22), във връзка с дисертацията – приложени са като програми и аудиозаписи (непредоставени ми).

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ: след внимателния ми цялостен прочит на дисертацията на магистър Сабина Тодорова Йорданова на тема **„СТИЛОВИ ОСОБЕНОСТИ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА БАРОКОВИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЗА ФАГОТ С ИСТОРИЧЕСКИ И СЪВРЕМЕНЕН ИНСТРУМЕНТ“**, както и на автореферата към нея, аз съм **ЗА** присъждането на авторката им на образователната и научна степен **Доктор.**

20 декември 2022 г.

Проф. Явор Конов, д-р, д.н.